

Historieglimt 97

Fra reperbaner til Ståлтаugfabrikken

De første industrielle bedriftene på Lademoen var to reperbaner. Trondheim har lenge vært en by med sjøfart. Da kong Olav Tryggvson bygget Ormen Lange, sitt store langskip eller vikingskip, i Korsvika på Lade, var det hverken det første eller siste skipet som ble til i vårt område. Langskipene trengte tauverk i tillegg til trevirke, jernnagler og seil. Allerede den gangen måtte de ha tau til å holde masten på plass og til seilføringen. Tau måtte flettes. Det var en høyt verdsatt kunst, men de selvsagte tingene er knapt nevnt i sagaene. Leserne var jo fortrolige med hva som måtte til. Det var unødvendige å nevne dem. På 1600-tallet kom den store industrielle produksjon av rep i gang i Trondheim. De to første reperbanene lå på Kalvskinnets og på Bakke. Se Jan B. Vindheim, *Reperbaner i Trondheim 1637-1925*, Trondhjemske samlinger 2000. Lademoen hadde to reperbaner som var i drift til inn på 1900-tallet.

Dahls reperbane i Gamle Kongevei ble grunnlagt i 1874. Da kjøpte repslager Kittel Berg en parsell av gården «Lykkens Prøve» og startet sin bedrift. Eiendommen ble overtatt av Niels P. Dahl i 1876. Det var mange konkurser på denne tiden. Niels P. Dahl gikk konkurs i 1878. Reperbanen ble refinansiert og ble drevet i mange år under hans navn. Den var fortsatt i drift i 1918. Som alle reperbaner var den et langt anlegg som gikk fra nåværende Aslak Bolts gate til Eli Plass Kirkegård. Spinnehuset på Dahls reperbane skal ha stått langt ut i mellomkrigstiden. Til slutt var det så forfallent at det ble revet av kommunen. I sine «*Erindringer fra 80-årene i Trondheim og Strinda*» skriver Senior i Adresseavisen den 16. februar 1932: «*Vi hadde i de tider Næss Reperbane i Innherredsveien som strakte sine fangarmer fra Østre Folkebad til Gråmølna. Dahls reperbane som lå i Strinda og beliggende fra den nuværende Brødfabrikk til den gamle og nu nedlagte kirkegård.*»

Düwels reperbane lå på Katrinelyst. Siden 1810 har den lille gården Katrinelyst ligget ved den gamle landeveien som i 1878 fikk navnet Innherredsveien. Katrinelyst har hatt en interessant utvikling. Svært ulik virksomhet har vært drevet her i de over 200 år som har gått til dette skrives i 2014. Katrinelyst var opprinnelig en lystgård som ble utskilt fra Rønningen gård i 1810. I 1886 anla repslager Fritz (Johan Carl Friedrich) Düwel en reperbane på Katrinelyst og innledet kanskje den mest spennende perioden i stedets historie. Fritz Düwel var tysk. Han ble født i den gamle Hansabyen Rostock og kom til Norge i 1871. Han tilhørte en gammel repslagerslekt. Fritz lærte håndverket i sin onkels bedrift. Etter gammel håndverkstradisjon reiste han deretter i ti år og studerte faget i England, Schweitz, Frankrike og Russland. Der arbeidet han i ulike repslagerier. I 1871 ble han svend på Bakke reperbane. Året etter begynte han for seg selv i Botngård i Bjugn, men i 1874 dro tilbake til Tyskland. I 1875

leide han Arnesens lille repslageri i Ila og drev det noen år. I 1886 bygde han sitt store repslageri på Lademoen med moderne maskiner. Det ble «Düwels Taugværk og Staalkabelfabrik» der han var ene innehaver. Den lange bygningen gikk fra der den jødiske gravplassen ligger nå og på skrå over nåværende kirkegård helt opp til Thomas Hirschs gate. Den var ca. 190 meter lang (154 favner) og 8 meter bred. I tillegg var det en sidebane som var 122 meter lang og 4 meter bred. Han brukte flere hester og hadde en dampmaskin på ti hestekrefter. Det ble tilvirket all slags tauverk av lin, hamp, kokustrevler, manilla og bomull, men hovedvekten ble lagt på fabrikasjon av stålkabler for skip, transmisjon av drivkraft, taubaner, lynavledere og elevatorkabler. Düwel var banebrytende på stålwire. Omkring 1918 ble bedriften overtatt og videreført av grosserer P. O. Jenssen. Han produserte særlig utstyr til fiskeflåten. Ståltauvirksomheten som Düwel hadde drevet, ble fortsatt av den nye bedriften Norsk Staaltaugfabrik, kalt Ståлтаугen, som ble en stor og viktig industri på Lademoen.

A/S Norsk Staaltaugfabrikk (Ståлтаугen) ble dannet 2. mars 1917. Fabrikbygningen ble reist i Stjørdalsveien 17 på Rønningssletta. Senere fikk den to søsterbedrifter, Norsk Manillaindustri i 1934 og Norsk Ståltrådtrekkeri i 1939. Ståлтаугen ble Skandinavias største rene bedrift i stålwire med 150 arbeidere på det meste. I 1965 var produksjonen på 109 millioner tonn! I 1920-årene var det store finansielle problemer. Ståлтаугen ble refinansiert i 1924 og neste gang i 1929. Siste gang kom den svenske finansmannen friherre Gerhard de Geer inn som største aksjonær. Bygningene på Rønningssletta ble etter hvert for små og området hadde ikke nok utvidelsesmuligheter. I 1972 ble det bygd nytt på Lade. Bedriften flyttet inn i Haakon VII's gate 14. Der var den til 1989 da virksomheten på Lade ble nedlagt, men produksjonen fortsatte andre steder. Lokalene på Lade ble solgt til Forsvarets logistikkavdeling.

Ståлтаугen fusjonerte med ståltauavdelingen ved A/S Elkem i Tønsberg og med det svenske konsernet AB Gunnebos tilsvarende virksomhet i Varberg. Bedriften fikk navnet Scanrope A/S. I 2013 er den en del av det verdensomspennende firma Parker Hannifin Corporation med 61.000 arbeidere i 48 land. Historien om tilvirkning av rep, tauverk, trosser og stålwire i Trondheim er lang og interessant. Gjennom fire hundre år var det en viktig del av industrien i byen.